

Az alsó várat egykor K felől védő, romjaiban is impozáns, ma is kétszintes (de annak idején alighanem még magasabb) Délkeleti-bástya (61. helyiség) felső szintjén előrehaladva termeltük ki és szállítottuk el a bástya belsejét kitöltő köves, habarcsos, helyenként humuszos, döntően az alsó vár K-i részének pusztulása során ide zuhant omladékot, egészen a felső szint közepéig. A feltárás során az alsó vár még a középkorban épült K-i falának külső oldalát is megtisztítottuk az omladéktól.

Az alsó vár 64. helyiségének feltárása során a még 2012-ben az 54. terület (lépcső) D-i, magasan, a sziklán lévő végén megtalált ajtótól kiindulva egy négyzetes alaprajzú helyiség és az oda vezető bejárati szakasz tűnt elő a több méter magas omladék alól. A helyiségbe vezető ajtó és annak Ny-i kávéja, valamint a helyiség É-i fala csaknem teljesen elpusztult, ezekből csak nagyon kevés felismerhető nyom és részlet maradt. Megmaradt viszont az ajtó küszöbe, a K-i szarkő alsó része (bár ez nagyon gyenge kőből készült, a feltárás után azonnal pusztulni kezdett), az ajtónyílás K-i kávéja, a helyiség falai közül a K-i, a D-i és a Ny-i fal. A helyiség eredetileg törtekőves falait belülről utólag hozzáépített, téglából emelt köpenyfal határolta. Ezek a falak az említett szakaszokon igen magasan (a DNY-i sarokban a kőfal magassága 4 m, de a téglaköpenyfal is több mint 2 m magasan áll) megmaradtak. Az ajtónyílás mögött téglapadló részlete is előkerült, de azt fotózás után a padlózat védelme érdekében földdel kevert omladékkal visszatemetjük. A D-i falon egy utólagosan kialakított nyílás került elő. A nyílás már a téglafal felépülése után lett kialakítva, ehhez a téglafalat áttörték, a vésőnyomok is jól látszódnak. A nyílás értelme, hasznata tisztázatlan, ahogy az is, hogyan lehetett a helyiségből az alsó vár belsejébe továbbhaladni.

A vár külső oldalán lévő kutatási terület (36., 36/B, 37., 37/B és 41. kutatóárkok a 2013-ban még meglévő pénztárépület körül): A vár bejárata előtt 2013-ban még használt épület helyére a regéci várhoz kapcsolódóan elnyert turisztikai pályázat megvalósítása során új, nagyobb, többfunkciós fogadóépület épül, melyhez egy igen széles terasz is társul majd.

A kutatóárkok feltárásával megállapítható volt, hogy a pénztárépület körül meglévő, több mint 10 évvel ezelőtt mesterségesen, több ponton ásatási törmelék felhasználásával kialakított, korábban soha nem létezett terepszint külső oldala mentén sánc húzódott végig, melynek cölöpsorból és földsáncból álló eleme biztosan azonosítható és dokumentálható volt. Ennek a külső védelmi rendszernek a korát a leletanyag alapján a kora újkorra tehetjük, ezen belül pontosabban a leletek feldolgozása után lehet mondani, bár a 17. századi építés valószínűbb (már csak azért is, mert a sánc biztosan igazodott a 16. század végi Kút-bástya ÉNy-i sarkához). A sáncban belül, a Kút-bástyához közel, a magasan lévő sziklafelszín belső oldalát és alját simára vésve alakították ki az árok alját, ettől É-ra a mélyebben lévő sziklát már nem munkálták meg, hanem a felette lévő rétegek alkothatták az árok oldalait és alját. A sáncot azonosíthatjuk Myskovszky Viktor 19. század végén készített, egyébként több ponton hibás, de több részletében valóságghű alaprajzán feltüntetett sáncsal, azaz az ő idejében még látható nyoma lehetett a sáncnak.

A vár 2013-as kutatása során előkerült leletanyag (kályhacsempék, kályhaszemek, kerámia, pénzek, fémleletek, pipák, pénzek, bokályok, üvegek) kora a korábbi évekhez hasonlóan döntően kora újkori, azon belül is inkább 17. századi volt. A mázatlan kerámiatöredékek egy része kora újkori volt, de jelentős részük középkori, főleg 14–15. századi töredék, de találtak

Árpád-korra keltezhető darabokat is. Néhány bronzkori kerámiatöredék is előkerült. Faragott kövek az elmúlt évekhez viszonyítva már kisebb számban kerültek elő.

Ásatásvezető: Giber Mihály, szakmai konzulens: Simon Zoltán. Résztevők: a ráckevei Ady Endre Gimnázium diákjai és öregdiákjai Mészáros Attila és Varnyú Anita tanárok vezetésével; a Közszolgálati Egyetem hallgatói dr. Komjáthy László egyetemi tanár vezetésével; regéci diákok; regéci, háromhutai, tokaji, tiszaladányi munkások; dr. Molnár Gergely, Vilmányi Kis Zoltán, Zsuga Zsolt, Zsuga Márk. Régészhallgatók, pályakezdő régészek: Bodri Máté, Búth Mária, Csoltkó Emese, Gál Tamás, Havasy Orsolya, Horváth Veronika, Lőrinczy Márk, Rákóczi Gergely, Surányi Nikolett, Szénásy Csaba. Geodéziai felmérés: Viemann Zsolt és dr. Tóth Anikó.

SIMON ZOLTÁN – GIBER MIHÁLY

144. Monostorpályi, Nyírerdő-dűlő 2. (KÖH 78645)

(Hajdú-Bihar megye) V, Sza

A lelőhely Monostorpályi DK-i határában, a Kis-Kanális egykori mellékága magaspártján, a Nyírerdő-dűlő határrészen helyezkedik el. Az előző évben megkezdett munkákat folytattuk 2013. január 7–10. között. Összesen 14 objektumot tártunk fel, ezek közül 2 temetkezés, a többi telepobjektum volt. A lehumuszolt 476 m² területből csak 212 m² tekinthető régészeti objektumok is fedett feltárt területnek.

A lelőhelyen a feltárt objektumok mindegyike a római császárkorra, a szarmata korra tehető. Az előző évben már megfigyelt sírokat bontottuk ki teljesen, valamint a tavalyi 3 gödröt és 1 tűzhelyet. A tűzhely sütőfelülete nem egyértelmű, de D-i végében egy narancssárga színű, korongolt edény töredékei voltak, talán betapasztva. A 2 sír a szonda K-i végében helyezkedett el: egy gyöngyökkel eltemetett, erősen bolygatott női; valamint egy bronzcsattal és vaskéssel eltemetett, bolygatatlan férfi sír. Tájéolásuk D–É. A 12/12 számon egy félig földbemélyített házat sikerült dokumentálni, melynek tűzhelye az É-i sarokban helyezkedett el. A házból a kerámiatöredékek mellett egy bikónikus orsógomb fele is előkerült. A többi ez évben feltárt objektum gödör volt. A szondában a homokos talajrétegeket többször sötétbarna, kemény, szabálytalan alakba terjedő „átfolyások” szakították meg, melyekből kerámiatöredékek is kerültek elő; valamint az altalajlazító nyomai is legalább 1 m mélységig jól kivehetőek voltak. A terepbejárás és geofizika által prognosztizáltnál kevésbé intenzív volt a megtelepedés, de ez lehet, hogy az igen keskeny nyomvonalnak is köszönhető.

A feltárást 2013. április 15–19. között leletmentés követte, melyet a MOL gázvezeték fektetése közben észlelt objektumok indokoltak. Összesen 237 m²-nyi területet tártunk fel, 22 objektummal. Legnagyobb számban római császárkori (szarmata) gödröket bontottunk ki, azonban a leletmentés során egy szarmata házat is sikerült megfognunk. A humuszról szórványként került elő egy – szintén római császárkorra datálható – vörös színű, korongolt edénytöredék, amely valószínűleg sírkerámia lehetett. A meddő átvizsgálása során azonban nem sikerült azonosítható embercsontot megfognunk. A területen a római császárkor mellett vaskorra datálható gödrök is kerültek elő.

Munkatársak: Szolnoki László régész, Jurás Ákos, Koroknai Zsolt, Szabó Nóra és Tóth Mihályné Simon Andrea régésztechnikusok.

BAJKAI ROZÁLIA – LACZI ORSOLYA